

AGROBIZNESDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI TAKOMILLASHTIRISH

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakulteti o'qituvchisi

Abdullayeva H

Buxoro davlat universiteti Iqtisodiyot va turizm fakultet talabasi

Samiyev M

Annotatsiya. Mazkur maqolada iqtisodiyotda raqamli texnologiyalardan foydalanishning obyektiv zaruriyati yoritilgan. Agrar sohadagi biznes faoliyatida raqamli texnologiyalardan foydalanishning mohiyati, o'ziga xos xususiyatlari hamda taqdim etadigan imkoniyat va afzalliklari ko'rsatilgan. Agrobiznesda raqamli texnologiyalardan foydalanishni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari ko'rsatilgan.

Kalit so'zlar: biznes, agrar soha, agrobiznes, raqamli iqtisodiyot, raqamli texnologiyalar, innovatsiya, modernizatsiya, raqobatbardoshlik, samaradorlik.

Jahon iqtisodiyotining globallasuvi hamda iqtisodiy integratsiyaning tobora tezlashuvi natijasida iqtisodiyotda raqamli texnologiyalardan foydalanish ahamiyati tobora ortib bormoqda. Bilimlarga asoslangan raqamli iqtisodiyotga o'tish industrial davrdan axborot-texnologik davrining ishlab chiqarish usuliga o'tish bilan bog'liqdir. Raqamli iqtisodiyotga o'tishning asosiy sababi - industrial iqtisodiyotning barcha tarmoq va sohalarini qamrab olgan hamda uning miqyosi, dinamikasi va ichki mohiyatini batamom o'zgartirib yuborgan yangi raqamli axborot texnologiyalardir. Ilmiy tadqiqotlardan ma'lum bo'lishicha, industrial iqtisodiyotning raqamli iqtisodiyot bilan almashinishi agrardan industrial iqtisodiyotga o'tishga aynan ekvivalent emas, chunki yangi paradigma doirasida iqtisodiyotning asosiy tarmoqlari ilmiy fan sohalaridagi puxta bilimlar talab qiladigan kompyuter texnologiyalari, raqobatbardosh va o'zgaruvchan sharoitlarga tezda moslasha oladigan informatsion tarmoqlar sifatida aniqlanadilar. Zamonaviy raqamli iqtisodiyot tuzilmasining bunday sifat o'zgarishlari hozirgi kunda global o'zgarish tariqasida ko'rib, bunda "moddiy" iqtisodiyotdan "intellektual" iqtisodiyotga yoki "bilimlarga asoslangan iqtisodiyot" ga o'tish sifatida tushuniladi.

Raqamli iqtisodiyot - axborot, jumladan, shaxsiy axborotdan foydalanish hisobiga barcha qatnashchilarning ehtiyojlarini maksimal darajada qondirish uning o'ziga xos xususiyati bo'lgani iqtisodiyotdir.

Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta'kidlaganlaridek: "Taraqqiyotga erishish uchun raqamli bilimlar va zamonaviy axborot

texnologiyalarini egallashimiz zarur va shart. Bu bizga yuksalishning eng qisqa yo'lidan borish imkoniyatini beradi. Zero, bugun dunyoda barcha sohalarga axborot texnologiyalari chuqur kirib bormoqda".

O'zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarning ustuvor yo'nalishlaridan biri - bu bozor munosabatlariga asoslangan agrar ishlab chiqarishni rivojlantirishning huquqiy, iqtisodiy va tashkiliy negizini shakllantirish, mulkiy munosabatlarni takomillashtirish, faol tarkibiy o'zgartirishlarni amalga oshirishdir.

Bugungi kunda qishloq xo'jaligi sohasida biznes faoliyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etib bormoqda. Agrobiznes agrosanoat integratsiyasi natijasida vujudga kelgan agrosanoat majmuasining barcha bo'g'inlarini qamrab oladi. Agrobiznes faoliyatining maqsadi - iste'mol bozorini yetarli miqdorda sifatli qishloq xo'jalik mahsulotlari, sanoatni esa xom ashyo bilan uzluksiz ta'minlash orqali foyda ko'rishdan iborat.

Qishloq xo'jaligi milliy iqtisodiyotning eng muhim tarmoqlaridan biri bo'lib, aholini oziq-ovqat mahsulotlariga, sanoatni esa xom-ashyoga bo'lgan talabini qondiradi. Shuningdek, qishloq xo'jaligi mamlakatimiz agrosanoat majmuasining yetakchi tarmog'i bo'lib, dehqonchilik, choravachilik va mevasabzavotchilik mahsulotlarini ishlab chiqarish jarayonlarini o'z ichiga oladi. Keyingi yillarda mamlakatimizning barcha hududlarida qishloq xo'jaligida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ulushi oshmoqda, ya'ni qishloq xo'jaligida faoliyat yuritayotgan kichik korxonalar soni va ular tomonidan ishlab chiqarilayotgan mahsulotlar hajmi ortib bormoqda.

Agrobiznes har qanday mamlakat iqtisodiy tizimining muhim elementidir. Chunki Aholining turmush darajasi bevosita qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ishlab chiqaruvchilarning samaradorligiga bog'liq. Shu sababli qishloq xo'jaligi komplekslarining maksimal samaradorligiga erishish uchun yangi texnologiyalarni ishlab chiqish juda muhimdir.

Agrobiznes - bu faoliyat sohasi bo'lib, unda boshqa sohalar kabi innovatsiyalarni qo'llash juda jadal sur'atlar bilan amalga oshirilmaydi. Bu bir necha omillar, xususan, ko'plab innovatsion loyihalarning yuqori darajadagi talabga javoblilik va moliyaviy mablag'larning yetishmasligi bilan bog'liq.

Tarixda qishloq xo'jaligi ko'plab inqiloblarni boshidan o'tkazdi, ularning har biri samradorlikni ta'minladi. Bozor prognozlarining keying o'n yillikda "raqamli qishloq xo'jaligi inqilobi" ni ko'rsatmoqda va bu orqali aholining oziq-ovqat mahsulotlariga bo'lgan talabni qondirishga hamda yuqori naflilikka ega tovarlar ishlab chiqarishni ta'minlashga yordam beradi.

Raqamli texnologiyalar yaqin kelajakda qishloq xo'jaligining ajralmas qismiga aylanadi: ekinlarni rejalashtirish, sug'orishni avtomatlashtirish va hosilni raqamli modellashtirish va ozuqani hisoblash kabi jarayonlarda ko'rinadi. Muxtasar qilib aytganda, raqamlashtirish qishloq xo'jaligi zanjiridagi barcha aloqalarni o'zgartiradi.

Qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalardan quyidagi yo'nalishlarda foydalanish maqsadga muvofiqdir:

- boshqaruv samaradorligini oshirish;
- resurstejamkor texnologiyalar, xususan aniq uyalab ekadigan seyalkalar, GPS uskunalari bilan jihozlangan qishloq xo'jaligi texnikalarini qo'llash;
- suv resurslari, o'g'itlardan samarali foydalanishni nazarda tutuvchi suvtejoychi sug'orish texnologiyalari;
- qishloq xo'jaligi hayvonlarini parvarishlash va sutni sog'ish bo'yicha robototexnikalar;
- qishloq xo'jaligiga yangi zamonaviy kasb egalari bo'lgan xodimlarni (mutaxassislarni) jalb etish;
- ma'lumotlar almashinuvining raqamli formatiga o'tish, hisobot turlarini qisqartirish bilan ishtirokchilarning o'zaro va davlat bilan hamkorligi samaradorligini oshirish va boshqalar.
- respublikaning qishloq xo'jaligi quyi tarmoqlari va hududlari kesimida umumfoydalanishga qaratilgan bilim va texnologiyalar bankini yaratish;
- raqobatbardosh, bozor va eksportga yo'naltirilgan qishloq xo'jaligini shakllantirish;
- oziq-ovqat xavfsizligini mustahkamlash va atrof-muhitni muhofaza qilishni kuchaytirish va boshqalar.

Mamlakatimizda "Aqlli qishloq xo'jaligi" texnologiyalarini joriy etish Konsepsiyasida qishloq xo'jaligini raqamlashtirishda mehnat unumdorligini oshirish uchun raqamli qishloq xo'jaligiga o'tish va raqamli texnologiyalardan faol va keng foydalanish; sohada global rejalashtirishni va bozor ishtirokchilariga aniq tavsiyalar taqdim etishni ta'minlash, shu jumladan sun'iy intellektni qo'llash uchun qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilar va davlat ma'lumotlari oqimini "Aqlli qishloq xo'jaligi" platformasiga integratsiyalash; qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilarining davlat, bank va sug'urta ma'lumotlariga kirishlarining ochiqligini ta'minlaydigan "Aqlli qishloq xo'jaligi" platformasi funksiyalarini integratsiyalash; qishloq xo'jaligida raqamli texnologiyalarni joriy etishni qo'llabquvvatlashning mexanizmlarini va chora-tadbirlarini shakllantirish; turli xil raqamli ochiq platformalarga kirishni

ta'minlaydigan mahalliy ishlanmalarni rag'batlantirish (raqamli maydon, raqamli poda, texnika, issiqxonalarni boshqarish va boshqalar) kabi boshqa vazifalar belgilangan.

Sohada raqamli texnologiyalardan foydalanish qishloq xo'jaligi mahsulotlarining raqobatbardoshligini oshirib, ishlab chiqarish xarajatlarini kamaytiradi, mehnat unumdorligi oshadi, tarmoqda innovatsion faoliyat rivojlanib, zamonaviy innovatsion mahsulotlar ishlab chiqarishga erishiladi.

Xulosa qilib aytganda, raqamli iqtisodiyotning asosiy natijasi - mavjud biznes modellarini o'zgartirish, mahsulotni yaratish, uni sotishda va xizmatlar ko'rsatishda vositachilarning rolini kamaytirishdir. Mazkur natijalar esa biznes yuritish muvaffaqiyatini ta'minlab, zamonaviy hamda yuqori nafillikka ega bo'lgan mahsulotlar ishlab chiqarishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Abdulloyev, A. (2023). Methodological foundations for evaluating the efficiency of agrocluster management. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 42(42).
2. Abdullayeva, H. (2023). ACCOUNTING IN ENTERPRISES IN THE DIGITAL ECONOMY. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 27(27).
3. Abdulloyev, A. J., & Hasanov, A. A. (2022). QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA KLASTER TIZIMINING AFZALLIKLARI MEXANIZMLARI. *Central Asian Academic Journal of Scientific Research*, 2(5), 796-802.
4. Abdullayeva, H. (2023). Innovative Approaches to the Use of Digital Technologies in the Economy. *Центр научных публикаций (buxdu. Uz)*, 27(27).
5. Kadirovna-teacher, S. N. S. N. (2024). THE STATE AS THE MAIN SUBJECT OF INTRODUCTION OF GREEN ECONOMY IN THE REGIONS. *STUDIES IN ECONOMICS AND EDUCATION IN THE MODERN WORLD*, 3(5), 40-46.
6. Niyozova, I. (2020). Sifrovaya ekonomika razvitiya infrastruktur gosudarstvo. *ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz)*, 1(1).
7. Niyozova, I. (2023). The Reforms Implemented In The Higher Education System Of The Republic Of Uzbekistan And Their Achievement Of Financial Independence. *Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz)*, 38(38).
8. Таирова, М. М., & Гиязова, Н. Б. (2016). Поддержка предпринимательской деятельности в Узбекистане. *International scientific review*, (2 (12)), 105-107.

9. Таирова, М. М., & Кодирова, Н. Р. К. (2020). Инновация-концептуальная основа модернизации. Наука и образование сегодня, (2 (49)), 35-36.
10. Таирова, М. М., Абдуллаев, А. Ж., & Гиязова, Н. Б. (2016). Особенности маркетинга в агропромышленном комплексе. In Современное экологическое состояние природной среды и научно-практические аспекты рационального природопользования (pp. 3871-3873).
11. Niyozova, I. (2021). Mechanism of Implementation of Mandatory Health Insurance in Uzbekistan under Conditions of Increasing Integration Processes. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 7(7).
12. Navruz-Zoda, L. B., & Navruz-Zoda, Z. B. (2020). Improvement Of Social Prestige Of Entrepreneurial Companies In Bukhara Region. Academy, (3), 37-39.
13. Усманова, А. (2022). The Current State And Analysis Of The Tourist Potential Of The Bukhara Region. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 15(15).
14. Navruz-Zoda, Z. (2023). Development Of Self-Employment Of The Population As A Factor Of Ensuring Economic Stability. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 33(33).
15. Rakhmatullaeva, F. M., & Aminova, N. B. (2022). Methodological Approaches To The Development Of Ecological Tourism Logistics. European Journal Of Innovation In Nonformal Education, 2(1), 207-211. 22. Dustova, A. (2022). Stimulating The Economic Growth Of Territories Through The Development Of Regional Tourism. Центр Научных Публикаций (Buxdu. Uz), 12(12).
16. Xasanova, S. (2023). Analysis of the Work Carried Out in Uzbekistan and the World to Prevent Tax Violations. EUROPEAN JOURNAL OF INNOVATION IN NONFORMAL EDUCATION, 3(12), 47-50.
17. Хаирова, Д. Р., & Сайфуллаева, М. И. (2021). Тенденции развития цементной индустрии в Узбекистане. Бюллетень науки и практики, 7(6), 358-362.
18. Сайфуллаева, М. (2023). РАЗВИТИЕ СТРОИТЕЛЬНОЙ ОТРАСЛИ БУХАРСКОЙ ОБЛАСТИ КАК ФАКТОР СТАБИЛЬНОГО РОСТА. Nashrlar, 368-371.
19. Qayimova, Z. (2023). Theoretical Aspects of the Development of the Socio-Economic Infrastructure of the Country. ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz), 27(27).